

Տ Ա Ն Ձ Ա Տ Ա Փ

Գտնվում է Տաթևի վանքի արևելյան կողմում և բաժանված է նրանից անդնդախոր ձորով:

Այս գյուղի անունը 906 թ., երբ, ըստ Սու. Օրբելյանի, Սյունյաց գահերից իշխան Աշոտը նվիրում է այն Տաթևի վանքին. — «Շնորհէ և զՅուր բերդոփն և ագարակօքն և զգետն Յուրալ և զվանքն, զՏանձաատի և զԴեղնածորն»:

Գյուղամիջում այժմ հին հուշարձաններ չկան, բայց մոտ երկու կիլոմետր դեպի հյուսիս ձորամիջի խութերի վրա, գտնվում է «Սվարանցի խաչ» կոչված վայրը, ուր կան առանձնակի կանգնած մի խաչքար և դրանից քիչ հյուսիս՝ հասարակ քարերով շինված թաղածածկ եկեղեցի, արևմուտքից կիսափաղ զավիթ և շուրջը այլ շենքերի ավերակներ:

Ինչպես այդ վայրի անունը՝ «Սվարանց», այնպես էլ մեջ բերված արձանադրությունների մեջ հիշատակվող «ՅՈՒՐԱՆՈՂ» տեղանունը ապացույց են, որ գյուղի մոտակայքում պիտի լինեն նշանավոր Յուրա բերդը, որի բնակիչները 915 թ. ապստամբեցին Տաթևի վանքի դեմ, իսկ այժմյան ավերակ եկեղեցին Յուրու վանքը, որը հետագա հեղինակների մոտ հիշատակված է Յրունաց վանք և Ջորոլ վանք անուններով (Ա. Դավրիժեցու մոտ):

Հնում հիշատակված և այժմ էլ ղոլաթյուն ունեցող Սվարանց գյուղի նույնացումը Յուր-Յուրաբերդի հետ հավանական չէ:

ԵՍՏ	ՅԻՍ
ԷՐՅ	ԿԱՆԳ
ՈՒՍՄ	ՆԵՅ
ՔՎԵ	ԻԶԽ
ՐՈԴ	ԱՉՍ
ԻՍԵԹ	ՅԱՆ
ՎԱՐ	ՈՒՆԾ
ԴԱԴ	ԱԾԱ
ԵՏԻ	ԾՆԵ
ՆՐ	ԲԱԷ
ՈԳԵ	ԽԱԻ
ԱՅԶ	ՍԱԶ
ՍԲԵ	ԵԻԱ
ԿԵՂԵ	ՌԱԶ
	ՆՐԴ

94. ՏԱՆՁԱՏԱՓ գյուղից հյուսիս «Սվարանցի խաչ» վայրում պահպանվածին կանգնած խաչքարի վրա.

ԵՍ ՏԷՐ ՅՈՒՍՄ, ՔՎԵՐՈՐԴԻ ՍԷԹ ՎԱՐԴԱ-
ՊԵՏԻ, ՆՈՐՈԳԵՏԻ ԶՄԲ ԵԿԵՂԵՑԻՍ, ԿԱՆԳ-
ՆԵՑԻ ԶԽԱԶՍ ՅԱՆՈՒՆ ՍԲ ԱԾԱԾՆԻՆ,
ԲԱՐԷԽԱԻՍ ՄԵԶ ԵԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԱՌ ՔՍ,
ՈՐՔ ՀԱՆԴՊԻՔ ՅԻՇԵՑԷՔ ՅԱՌ ՔՍ. ԸՆԴ
ՆՄԻՆ ԵԻ ԶԵՂԲԱՅՐՆ ԻՄ ԶՅԱԿՈՐԵ:

ՅՈՒՍՄ անսովոր անվան գործածությունն մեկ դեպք ունի Աճառյանը (Անձնանունների բառարան, Գ. էջ 736) ՅՈՒՍՄԻՆ ձևով, իգական: Նորոգեցիի փոխարեն ՆՈՐՈԳԵԱՅ է գրված: Վերջին ԶՅԱԿՈՐ անվան վերջին երկու տառերը բաց են թողնված տեղ չլինելու պատճառով:

Բնագրի ՀԱՆԴՊԻՔ ձևը թողնում ենք նույնությամբ, համարելով խոսակցական լեզվի առոժեցություն:

ԱՌՔՍՈՐԳԱՆԴԻՓՅԻՇԵՑԷՔՍ
ՔՍԸՆԴՆԵՐ ԵԻԶԵՐԱՅՐՆ ԵՄԶԱ

95. ՏԱՆՁԱՏԱՓ գյուղից հյուսիս «Սվարանցի խաչ» կոչված վայրում, անառշ քարերով շինված թաղակապ եկեղեցու բեմի բարձրության քիվին. 1 տող.

-- ՀԱՅՐԹԱԴԵՈՍ ՇԻՆՈՂ ՄԲԵԿԵՂԵՑԻՅՈՅԻՅՈՅԻՇԵՑԷՔ ԻՔՍ

ԵՍ՝ ՀԱՅՐ ԹԱԴԵՈՍ ՇԻՆՈՂ, ՄԲ ԵԿԵՂԵՑԻ[Յ]Ս ՅԻՇԵՑԷՔ Ի ՔՍ:

96. ՏԱՆՁԱՏԱՓ գյուղից հյուսիս, «Սվարանցի խաչ» վայրում անառշ քարերով շինված թաղակապ եկեղեցու բեմի ներքևի ճակատին. նախորդի անմիջական տակը. 4 տող.

--- ՊԽԶԿԱԱԻԱԵՆԱԿԻՆԱՅԵՍԳՐԻԳՐՄՎԴԳՆԵՑԻՉՅՈՒՆ
ԵՐՈՉԱՂԱՅԻՎԱԼԱԼԱԴԵԱՆՑԻՄՈՅԷԵՏՈՒԸՆԾԱ
ՄԲԱԾԱԾՆԻՍԵԻՉՅՈՒՐԱՎՈՂՆԱՐԴՈՐԲԻԼԵԼԵԻՅԱՆԵԼ
ՔԱՆԱՆՄԵՐԼԵՂԱՅՆ ՊԱՏԱԿԱՆԼԻՆԻՆԵԻԴԱՏԻՆՅԱՅ

Ի ԹՎ: ՊԽԶ: ԿԱՄԱԻ ԱՄԵՆԱԿԱԼԻՆ ԱՅ, ԵՍ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ,
ԳՆԵՑԻ ԶՁՈՒՆԵՐՈ ՋԱՂԱՑ Ի ՀԱԼԱԼ ԱՐԴԵԱՆՑ ԻՄՈՑ ԵՒ ԵՏՈՒ
ԸՆԾԱ | ՄԲ ԱԾԱԾՆԻՍ. ԵՒ ԶՑՈՒՐԱ ՀՈՂՆ, ԱՐԴ ՈՐՔ ԽԼԵԼ ԵՒ ՀԱՆԵԼ
| ԶԱՆԱՆ ՄԵՐ ՄԵՂԱՑՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆ ԼԻՆԻՆ ԵՒ ԴԱՏԻՆ ՅԱՅ:

ԲԱՐՁՐԱՎԱՆ (ԵՐԻՑԱԹՈՒՄԲ) ԳՑՈՒՂ ԵՎ ԲՂԵՆՈ ԳԱՎԱՌԻ

ՆՈՐԱՎԱՆՔ

Այժմյան Բարձրական գյուղը գտնվում է Գորիսի շրջանում, այն տեղավորված է Որոտան գետի աջ ափին. անգնգախոր ձորի գլխին բարձրացած քարափի վրայի հարթավայրում: Հնում գյուղն ու իր շրջակայքը մտել են Կրեմն Հարանդ գավառի մեջ և Կրեմն կաղմել առանձին գավառ—Բղենո գավառ, հավանաբար այդ շրջանում գտնվող Սյունիքի նշանավոր ու անառիկ բերդերից մեկի՝ Բղեն բերդի անունով:

Գյուղի հնագույն անունը հայանի չէ, միայն վերջին դարերից է հիշատակված Նրիցաթումբ անունը, որը վերջին տարիներում վերանվանվել է Բարձրական:

Բարձրական գյուղի սահմաններում այժմ կան հետևյալ հուշարձանները.

1. Գյուղամիջի եկեղեցի. վերակառուցված է 19-րդ դարում. սրա կտուրին կանգնեցված է մի այլ տեղից վերցրած խաչքար՝ 14-րդ դարի արձանագրությամբ:

2. «Քրատակի ս. Մինաս» եկեղեցի. գտնվում է դեպի Որոտան իջնող ձորալանջին, մոտ երկու կիլոմետր գյուղից հեռու: Եկեղեցին շինված է կոփածո քարերով և թաղակապ է. միայն ներսից, բեմի կամարը սրբատաշ քարերով է շինված:

Եկեղեցու բակում կան մի քանի խաչքարեր և ժայռաբեկորներ, որոնցից մի քանիսի վրա կան արձանագրություններ:

3. Քրիստոս գավառի Նորավանք. հուշարձանների խումբ. գտնվում է գյուղից դեպի արևելք՝ 3—4 կիլոմետր հեռու, Շուռնուխ տանող ճանապարհի մեջտեղում, ճանապարհից ձախ